**Rok IV.** **Nr 9.**

# DZIENNIK URZĘDOWY

## KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO KRAKOWSKIEGO

WYDAWANY Z FUNDUSZÓW NAUCZYCIELSTWA OKRĘGU.

**Kraków, dnia 17 września 1925 r.**

Pozycja **TREŚĆ:** Str.

228.

## Rozporządzenie Rady Ministrów

z dnia 29 lipca 1925 r. (ogłoszone w Dz. U. Rz. P. Nr. 83, poz. 575)

**w sprawie zmian niektórych postanowień rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 1925 r. w sprawie utworzenia Rady Naczelnej Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego oraz wojewódzkich i powiatowych Komitetów Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego.**

§ 1. W rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 1925 r. w sprawie utworzenia Rady Naczelnej Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego oraz wojewódzkich i powiatowych Komitetów Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego (Dz. U. R. P. Nr. 45, poz. 314) — wprowadza się następujące zmiany:

1) w § 10 punkt b słowa: „Dyrektor wojewódzkiego urzędu zdrowia" zastępuje się słowami: „Naczelnik Wydziału Zdrowia Publicznego Urzędu Wojewódzkiego",

2) w § 11 słowa: „Naczelnej Rady Wychowania Wojskowego" zastępuje się słowami: „Naczelnej Rady Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego".

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: *W. Grabski.*
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego: *St. Grabski.*
Minister Spraw Wewnętrznych: *W. Raczkiewicz.*
Minister Spraw Wojskowych: *Sikorski.*
Minister Pracy i Opieki Społecznej: *F. Sokal.*

---

229.

## ROZPORZĄDZENIE
## Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 3 stycznia 1925 r.

**w sprawie płatnych zajęć ubocznych nauczycieli publicznych szkół powszechnych.**

Na podstawie artykułów 1 i 10 ustawy z dnia 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. U. R. P. Nr. 50 poz. 304) zarządzam, co następuje:

1. Nauczycielom publicznych szkół powszechnych wolno oddawać się płatnemu zajęciu ubocznemu po uprzedniem uzyskaniu na to zgody władzy przełożonej.

Wyjątek od tej zasady stanowią prace naukowe, literackie lub artystyczne.

2. O każdem zajęciu, przynoszącem mu korzyści materjalne, z wyjątkiem prac, o których mowa w ustępie drugim punktu poprzedniego, powinien nauczyciel donieść inspektorowi szkolnemu i zaniechać zajęć, które władza uzna za niedopuszczalne.

3. Inspektor szkolny może odmówić swego zezwolenia na oddawanie się nauczyciela płatnemu zajęciu ubocznemu, o ile uzna, iż zajęcie to:

a) nie odpowiada powadze stanu nauczycielskiego, bądź

b) mogłoby nauczycielowi przeszkadzać w bezstronnem spełnianiu powinności nauczycielskich lub wywoływać uzasadnione przypuszczenia stronniczości albo interesowności, bądź

c) pochłaniać czas i energję nauczyciela w stopniu, przynoszącym uszczerbek jego powinnościom służbowym.

4. Od odmownego orzeczenia inspektora szkolnego przysługuje interesowanemu nauczycielowi odwołanie do Kuratora Okręgu Szkolnego.

5. Postanowienia punktu II. zarządzania Nr. 13614/I z dnia 18-go czerwca 1920 roku znosi się.

Warszawa, dnia 3 stycznia 1925 r. (L. 20268/ex 1924).

Kierownik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:

(—) *Jan Zawidzki.*

---

230.

## ROZPORZĄDZENIE
### Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 15 czerwca 1925 r.

### w sprawie podręczników i pomocy naukowych dla uczniów szkół powszechnych.

Zgodnie z pismem z dnia 27-go maja r. b. L. 1908/K. zatwierdzam wnioski Komisji Książek i Pomocy Szkolnych w sprawie podręczników i pomocy naukowych dla uczniów szkół powszechnych.

#### Religja.

*Ks. Walenty Gadowski.* — Dzieje Biblijne w skróceniu dla szkół powsz. i niższ. gimn. Wydanie siódme. Książnica-Atlas. 1924. (Dozwolone).

*Ks. Walenty Gadowski.* — Ilustrowany większy Elementarny Katechizm Katolicki dla 7-mio-kl. szk. pow. Wyd. czwarte. Książnica Polska 1922. (Dozwolone).

*Ks. biskup Ed. Likowski.* — Krótki Katechizm Rzymsko-Katolicki. Wyd. 15-te. Nakł. Księg. św. Wojciecha. 1924. (Dozwolone).

#### Język polski.

**Elementarze i czytanki na klasy I, II i III szkoły powszechnej.**

*Arnoldowa F. i Witwicka M.* — Elementarz. Nakł. Wyd. książek szkolnych Kur. Okr. Szkol. Lwowskiego. Druk Zakł. Nar. im. Ossolińskich. (Polecone).

*Buzek i Kubisz J.* — Elementarz. Nakł. Księg. „Kresy“ w Cieszynie. (Dozwolone).

*Bernardzikiewicz T.* — Początki czytania i pisania czyli Elementarz. (Polecone)

*Brzezińska R. M.* — Pierwsze czytanki. Wyd. 17 — 19. Warszawa 1920—1922 r. Wyd. Oświata T. N. S. W. (Polecone).

*Brzezińska R. M.* — Czytanki drugie. Wydanie 9. Warszawa 1920 r. Księg. Ludowa. (Polecone).

*Chrząszczewska J. i Porazińska J.* — Mój elementarz. Nakł. Bibljoteka Polska. (Polecone).

*Dargielowa A. i Oderfeldówna A.* — Chcę czytać. Nakł. Zarzeckiego. (Polecone).

*Dargielowa A.* — Lubię czytać. Wydanie 8 przerobione i rozszerzone. Warszawa 1921 r. Nakł. Tow. Wyd. Książka Polska (Polecone).

*Falski Marjan.* — Pierwsza czytanka dla dzieci. Wyd. trzecie. Książnica-Atlas. 1924 r. (Polecone).

*Falski Marjan.* — Elementarz powiastkowy dla dzieci. Wyd. dziesiąte. Nakł. Książnicy-Atlasu. 1924 r. (Polecone).

*Poprawski Jan.* — Czytanki wstępne na klasę II. szk. powsz. Nakł. Sp. Pedagogicznej Tow. Akc. Poznań 1924. (Dozwolone).

*Perkowska Z. i Hertzberżanka M.* — Mowa ojczysta. Książka do czytania na klasę wstępną. Wyd. 1 — 4. Warszawa 1919—1923. Wende i Spółka. (Polecone).

*Rossowski i Pfauówna.* — Pierwsze czytania. Część druga. Wyd. drugie. Nakł. K. Jakubowskiego we Lwowie. (Polecone).

*Sempołowska St. i Unszlicht-Bernsteinowa.* — Drugi zbiorek. Wyd. 6, popraw. i uzupełn. Warszawa 1919. M. Arct. (Tymczasowo dozwolone).

*Smolińska B.* — Elementarz polskiego dziecka. Warszawa 1918 r. Gebethner i Wolff. (Polecone, nie przystosowane do programu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego).

*Wocalewski B. T.* — Strzecha rodzinna. Część II. Książka do czytania i ćwiczeń. Wyd. pierwsze. Nakł. autora. (Dozwolone).

**Czytanki na klasy 4—7 szkoły powszechnej i 1—3 szkoły średniej.**

*Galle H. i H. Radwanowa.* — Nasza książka. Wypisy i ćwiczenia dla klasy 4-tej szk. powsz. Wyd. M. Arcta. (Dozwolone, nieprzystosowane do programu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego).

*Mikulski A.* — Polska książka dla klasy V. szk. powsz. Wyd. Ossolineum. (Polecone, przystosowane do programu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego).

*Mikulski A.* — Polska książka dla klasy VII. szk. powsz. Wyd. Osso-

lineum. (Polecone, przystosowane do programu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego).

*Reiter Marjan.* — Czytania Polskie. Tom I. Wyd. dziewiąte Nakł. Jakubowskiego we Lwowie. (Polecone, przystosowane do programu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego).

*Reiter Marjan.* — Czytania Polskie. Tom. II. Wyd. ósme. Nakł. Jakubowskiego we Lwowie. (Polecone, przystosowane do programu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego).

*Perkowska Z. i M. Hertzberżanka.* — Mowa ojczysta. Książka do czytania na klasę I. Wyd. III. Warszawa 1922 r. E. Wende i Ska. (Polecone, przystosowane do programu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego).

*Perkowska Z. i M. Hertzberżanka.* — Mowa ojczysta. Książka do czytania na klasę II. Wyd. II. Warszawa 1923 r. E. Wende i Ska. (Polecone, przystosowane do programu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego).

*Wojciechowski K.* — Wielcy Pisarze Polscy. Wypisy na kl. VII. szk. powsz. Wyd. drugie. Książnica-Atlas 1924 r. (Polecone, przystosowane do programu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego).

### Gramatyka.

*Szober Stanisław.* — Gramatyka polska w ćwiczeniach. Zeszyt trzeci. Wyd. ósme przejrzane i przerobione. Nakł. M. Arcta w Warszawie. (Dozwolone).

*Szober Stanisław.* — Gramatyka polska w ćwiczeniach. Zeszyt czwarty. Wyd. siódme przejrzane i przerobione. Nakł. M. Arcta w Warszawie 1925. (Dozwolone).

### Język angielski.

*Dr. Benni Tytus.* — Gramatyka angielska. Wydanie trzecie poprawione i dopełnione. Nakł. Książnica Polska Twa Naucz. Szk. Wyższych. (Dozwolone).

*Dr. Knapczyk Jadwiga.* — Początki języka angielskiego. Część druga. Nakł. Książnicy-Atlas, 1924. (Dozwolone).

### Język francuski.

*Benni Tytus.* — Tablica głosek francuskich. (Pomoc szkolna). (Polecone).

*Jaworska Marja Bronisława.* — Nauka języka francuskiego dla szkół żeńskich. Część III. Wydanie pierwsze. Nakł. Księgarni Naukowej. Lwów. (Dozwolone, przystosowane do programu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego).

*Dr. Węckowski St.* — Książka francuska. Część II. Wyd. 6. Nakł. Książn. Polsk. Twa Naucz. Szk. Wyższ. (Tymczasowo dozwolone).

### Język niemiecki.

*Mietke E.* — Niemiecka Książka. Podręcznik. Rok pierwszy. Wydanie trzecie. Nakł. Księg. W. Mietke. Warszawa 1922. (Dozwolone, nieprzystosowane do programu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego).

*Mietke E.* — Niemiecka Książka. Podręcznik. Rok drugi. Wydanie drugie. Nakł. Księg. W. Mietke. Warszawa 1923. (Dozwolone, nieprzystosowane do programu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego).

*Jakóbiec J. i Leonhard St.* — Pierwsza książka do nauki języka niemieckiego. Wydanie siódme. Nakł. Książnicy-Atlas. Warszawa 1924. (Polecone, przystosowane do programu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego).

*Jakóbiec J. i Leonhard St.* — Druga książka do nauki języka niemieckiego. Wydanie piąte. Nakł. Książnicy-Atlas. Warszawa 1924. (Polecone, przystosowane do programu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego).

*Jakóbiec J. i Leonhard St.* — Trzecia książka do nauki języka niemieckiego. Wydanie trzecie. Nakł. Książnicy-Atlas. Warszawa 1924. (Dozwolone, przystosowane do programu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego).

*Zagajewski Karol.* — Podręcznik języka niemieckiego. Część druga. Nakł. Książnicy-Atlas. Warszawa 1924. (Dozwolone, przystosowane do programu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego).

*Grabowski J.* — Geometrja poglądowa. Część I. Wydanie 4. Warszawa 1922. M. Arct. (Tymczasowo dozwolone).

*Grabowski J.* — Geometrja poglądowa dla klas niższych. Część II. Wydanie 3. Warszawa 1920 r. M. Arct. (Tymczasowo dozwolone).

*Grabowski J.* — Geometrja poglądowa dla klas niższych. Część III. Wydanie 2. Warszawa 1920 r. M. Arct. (Tymczasowo dozwolone).

*Klockówna W. i Saloni St. W.* — Rachunki dla szkół powszechnych. Część pierwsza dla klasy (oddz.) I. Wydanie pierwsze. M. Arct. Warszawa. (Dozwolone, przystosowane do programu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego).

### Przyrodoznawstwo.

Tablica do anatomji, fizjologji, higjeny ukł. W. Miklaszewskiego. Nakł. „Uranji". (Dozwolone).

### Fizyka.

Aparat kinematograficzny inż. Prószyńskiego „Oko". (Polecone).

### Historja.

*Arnold St.* — Polska Piastowska. Wyd. „Uranji". (Polecone).

*Gebert B. i Gebertowa G.* — Opowiadania z dziejów powszechnych. Część II. Wydanie trzecie przejrzane i skrócone. Nakł. Książnicy-Atlas. Warszawa 1924 r. (Polecone, przystosowane do programu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego).

*Semkowicz Wł.* — Rzeczpospolita Polska (1771 r.) Wyd. Książnica-Atlas. Warszawa. (Polecone).

**Geografja.**

*Radliński Tadeusz.* — Geografja dla szkoły powszechnej. Kurs oddz. piątego. Warszawa. M. Arct. 1924. (Dozwolone).

*Bzowski Konstanty.* — Nauka o Polsce Współczesnej. Wydanie trzecie. M. Arct. Warszawa 1924. (Dozwolone).

*Romer E.* — Atlas Polski współczesnej. (Polecone).

*Romer E.* — Mapa Polski 1:850.000. (Polecone).

*Romer E. i Szumański T.* — Mapa Polski 1:850.000. (Polecone).

*Romer E. i Pawłowski S.* — Atlas krajoznawczy województwa Poznańskiego i Pomorskiego. (Polecone).

*Romer i Niemcówna S.* — Atlas krajoznawczy województwa Krakowskiego, Kieleckiego i Śląskiego. (Polecone).

*Szumański.* — Województwo Krakowskie, Kieleckie i Śląskie 1:200.000. (Polecone)

*Sawicki.* — Atlas konturowy. Zeszyt I—III. (Dozwolone).

*Tomaszewski Adam.* — Mała mapa Polski. 1:2.500.000. (Dozwolone).

*Tomaszewski Adam.* — Szkolna mapa Polski. 1:1.200.000. (Dozwolone).

*Tomaszewski Adam.* — Ścienna mapa Europy. 1:6.500.000. (Polityczne). (Dozwolone).

*Pawłowski.* — Województwo poznańskie. 1:200.000. (Polecone).

**Śpiew i muzyka.**

*Baranowska-Borowa Julja.* — Święto pieśni dzieci polskich. Wydanie drugie. Nakł. Gebethnera i Wolffa. Warszawa. (Polecone).

*Hławiczka Karol.* — Śpiewnik szkolny. Część druga. Nakł. Księg. „Kresy“. Cieszyn 1925. (Dozwolone).

*Karpowiczowa Marja i Kruszewska Zofja.* — Pieśń w szkole. Szósty rok nauczania. Nakł. M. Arcta w Warszawie 1924. (Dozwolone).

*Kalinowski i F. Starczewski.* — Pieśni skautów. Część II. Wydanie M. Arcta w Warszawie. (Dozwolone).

*Loeblowa Joanna Paulina.* — Śpiewnik (dwugłosowy) do trzeciej części „Zreformowana nauka śpiewu“. Wyd. Zref. nauki śpiewu. Lwów. (Dozwolone).

Warszawa, dnia 15 czerwca 1925 roku (L. 5765/O. Prez.)

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:

(—) *St. Grabski.*

231.

## ROZPORZĄDZENIE
### Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
z dnia 16 lipca 1925 r.
### w sprawie programów gimnazjum niższego.

§ 1. Plan godzin szkolnych w państwowych gimnazjach niższych ulega z początkiem roku szkolnego 1925/6 następującym zmianom:

a) przyrodoznawstwo i propedeutyka fizyki w klasach II i III nie będą traktowane równocześnie jako dwa przedmioty, ale kolejno po sobie w ten sposób, że na klasę II-gą przypadnie przyrodoznawstwo (jako dalszy ciąg przyrodoznawstwa klasy I-ej), na III-ą zaś propedeutyka fizyki; tam, gdzie jest nauczyciel, który potrafi uczyć obu tych przedmiotów, pożądany jest inny podział, mianowicie w sezonach jesiennych i wiosennych (wrzesień-październik, kwiecień-czerwiec) uczy się w klasach II i III przyrodoznawstwa, zaś w sezonie zimowym (listopad—marzec) w obu klasach propedeutyki fizyki („Program A“);

b) naukę historji wprowadza się także do klasy I i przeznacza się na nią dwie godziny tygodniowo, a do nauki geografji w klasie III dodaje się jedną godzinę;

c) przeprowadza się następującą redukcję godzin:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| w kl. | I | język polski | godzin | 4 | zamiast | 5 |
| „ | I | matematyka | „ | 5 | „ | 6 |
| „ | I | przyrodoznawstwo | „ | 2+(1) | „ | 2+(2 |
| „ | II | język obcy | „ | 5 | „ | 6 |
| „ | II | przyrodoznawstwo (ew. razem z fizyką) | „ | 4+(1) | „ | 5+(2) |
| „ | III | fizyka (ew. razem z przyrodoznawstwem) | „ | 6+(1) | „ | 7+(1) |

Nowe wydania programów gimnazjum niższego, uwzględniające odpowiednią redukcję materjału, są w druku i ukażą się z początkiem nowego roku szkolnego.

§ 2. W roku szkolnym 1925/6 winno się całkowicie zastosować nowy plan godzin i rozkład materjału w klasie I-ej, zaś w klasie II-ej z tą różnicą, iż w zakresie historji będzie obowiązywał program klasy I oraz część programu klasy II do pierwszej elekcji. Klasa III będzie miała w tym roku szkolnym dotychczasowy plan godzin z tą różnicą, że na fizykę przeznacza się 4 godziny (= 1 + 3) zamiast dotychczasowych 5 (= 2 + 3); obowiązywać będzie również dotychczasowy rozkład materjału historji, geografji i przyrodoznawstwa, w innych przedmiotach zastosuje się nowy rozkład materjału z tem odchyleniem, iż w fizyce przeprowadzi się nowy program t. zw. A dla klasy III-ej z pominięciem tematów, już przedtem dostatecznie opracowanych — przy rozłożeniu go na cały rok równolegle z przyrodoznawstwem. (W r. szk. 1925/6 nauka przyrodoznawstwa i propedeutyka fizyki

w klasie III-ej odbywać się zatem będą jeszcze równocześnie obok siebie jako dwa przedmioty).

§ 3. Kuratorja Okręgów Szkolnych podadzą powyższe bezzwłocznie do wiadomości wszystkich szkół średnich ogólnokształcących.

Warszawa, 16 lipca 1925 r. (L. 10361/II).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego: *St. Grabski.*

---

232.

## ROZPORZĄDZENIE

### Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 17 lipca 1925 r.

### w sprawie programów gimnazjum wyższego.

Ponieważ praca nad rewizją programów gimnazjum wyższego nie została jeszcze ukończona, przeto, chcąc zaradzić doraźnie niedomaganiom, wynikającym ze zbyt wielkiej ilości godzin tygodniowych nauki i z przeładowania materjałem niektórych przedmiotów, zarządzam, co następuje:

§ 1. Plan godzin szkolnych w państwowem gimnazjum wyższem ulega następującym zmianom:

**Wydział matematyczno-przyrodniczy.**

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| W kl. IV (I) | geografja | otrzymuje godzin | 2 | zamiast | 3 |
| | fizyka | „ „ | 4 | „ | 5 |
| | matematyka | „ „ | 4 | „ | 5 |
| W kl. V (II) | historja | „ „ | 3 | „ | 4 |
| W kl. VI (III) | fizyka | „ „ | 5 | „ | 6 |
| | śpiew | „ „ | 1 | „ | 2 |
| W kl. VII (IV) | fizyka | „ „ | 6 | „ | 7 |
| | historja | „ „ | 4 | „ | 3 |
| W kl. VIII (V) | fizyka | „ „ | 6 | „ | 4 |
| | matematyka | „ „ | 6 | „ | 5 |
| | przyrodoznawstwo | „ „ | 3 | „ | 2 |

Równocześnie w klasie VIII wprowadza się możność wyboru między przyrodoznawstwem (biologją) a propedeutyką filozofji. Wyboru dokonywa szkoła, jeśli nie posiada nauczyciela kwalifikowanego do obu przedmiotów, uczeń zaś wówczas, gdy szkoła, posiadając odpowiednio kwalifikowanych nauczycieli, może prowadzić oba przedmioty.

**Wydział humanistyczny.**

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| W kl. IV (I) | jęz. łaciński | otrzymuje godzin | 5 | zamiast | 6 |
| | geografja | „ „ | 2 | „ | 3 |
| W kl. V (II) | jęz. łaciński | „ „ | 5 | „ | 6 |
| | historja | „ „ | 4 | „ | 5 |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| W kl. VI (III) | jęz. łaciński | „ | „ 5 | „ | 6 |
| | fizyka | „ | „ 3 | „ | 4 |

Rysunek i śpiew przeznacza się do wyboru przez uczniów (jak w kl. VII) w liczbie 2 godzin tygodniowo.

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| W kl. VIII (V) | jęz. łaciński | otrzymuje | godzin 5 | zamiast | 4 |
| | „ nowożytny obcy | „ | „ 4 | „ | 3 |
| | historja | „ | „ 4 | „ | 5 |
| | śpiew (wzgl. rysunek) | „ | „ 1 | „ | 2 |

**Wydział klasyczny.**

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| W kl. IV (I) | filologja klasyczna | otrzymuje | godzin 8 | zamiast | 9 |
| | geografja | „ | „ 2 | „ | 3 |
| W kl. V (II) | jęz. łaciński | „ | „ 5 | „ | 6 |
| | „ grecki | „ | „ 5 | „ | 6 |
| | kultura klasyczna | „ | „ 1 | „ | 2 |
| W kl. VI (III) | kultura klasyczna | „ | „ 2 | „ | 1 |
| | fizykę i rysunek skreśla się. | | | | |
| W kl. VII (IV) | język grecki | otrzymuje | godzin 5 | zamiast | 6 |
| W kl. VIII (V) | język polski | „ | „ 4 | „ | 5 |
| | „ grecki | „ | „ 5 | „ | 6 |
| | historja (z geogr.) | „ | „ 4 | „ | 3 |

Tym sposobem klasy od IV do VI-tej włącznie będą miały we wszystkich wydziałach po 31 godzin tygodniowo lekcyj i zajęć praktycznych w szkole; klasy VII—VIII po 33 — w wydziale humanistycznym i klasycznym, zaś po 32 — w wydziale przyrodniczo-matematycznym (licząc w to wycieczki geograficzno-przyrodnicze w klasie VII).

§ 2. Redukcje w materjale naukowym gimnazjum wyższego na rok 1925/6, a to w ramach poniżej wskazanych, ustali przed 15 września dla każdego państwowego gimnazjum grono nauczycielskie (Rada Pedagogiczna) i przedstawi je przed 20 września r. b. Kuratorjum Okręgu Szkolnego, które zebrany w ten sposób materjał wraz z odpowiednio opracowanym referatem prześle Ministerstwu w terminie do 1 listopada r. b. Uchwalone przez Rady Pedagogiczne szczegółowe zmiany wchodzą natychmiast w życie. Kuratorjom Okręgów Szkolnych przysługuje prawo zarządzenia poprawek.

§ 3. Ramy, w których Rady Pedagogiczne mają dokonać redukcyj, są następujące:

**Wydział matematyczno-przyrodniczy.**

Język polski. Z uwagi na to, iż obowiązujący dotąd program ministerjalny przestrzega przed przeciążeniem uczniów nadmierną lekturą uzupełniającą, grona nauczycielskie ustalą na rok 1925/6 dla każdej klasy gimnazjum wyższego wykaz lektury uzupełniającej, nie przekraczającej sił ucznia. Z lektury podstawowej dla klasy VIII należy skreślić Trentowskiego, Libelta, Cieszkowskiego. Przestrzega się zarazem przed występującem niekiedy nadużyciem analizy literackiej utworów, wychodzącem poza zakres obowiązu-

jących wskazówek metodycznych. Nauczyciel powinien skupiać uwagę ucznia na rzeczach głównych, zasadniczych i na nie zwracać jego wysiłek umysłowy, unikając gubienia się w szczegółach, rozpraszania na drobiazgi. Zwalczanie powierzchowności i chęć głębszego ujęcia przedmiotu nie może skłaniać nauczyciela do sięgania w dziedziny obce wiekowi lub poziomowi umysłowemu klasy. Analiza literacka, będąca pierwszym krokiem na drodze poznania utworu poetyckiego, musi znajdować swoje gruntowne uzupełnienie w badaniu myśli przewodniej dzieła, jego wartości moralnej i poznawczej, oraz jego związku z całością życia narodu. Trzeba przytem pozostawiać uczniowi więcej pola do samodzielnych dłuższych odpowiedzi, powstrzymywać się od gnębiącego lub zbyt ułatwiającego pracę młodzieży nadmiaru pytań, wreszcie każde przerobienie i utrwalenie w umysłach uczniów przerobionego materjału musi być wyraźnie zakończone, poczem przepytanie winno stwierdzać znajomość przedmiotu u wszystkich uczestników pracy.

Język obcy. W klasach V i VI-tej lekturę uzupełniającą obowiązkową, wskazaną dotychczasowym programem, skreśla się; utwory odnośne można traktować tylko jako lekturę dobrowolną ucznia. W klasach VII i VIII-mej podstawę nauki ma stanowić (w każdej z tych klas) lektura najwyżej dwóch arcydzieł poetyckich, czytanych w całości lub w znaczniejszych wyjątkach, np. przy języku francuskim w kl. VII lektura jednego z dramatów Corneille'a lub Racine'a oraz jednej z komedyj Molière'a; w klasie VIII-mej lektura jednego z dramatów V. Hugo lub „Atali" Chateaubrianda, oraz jednej z wybranych komedyj Augiera (np. Le Gendre de M. Poirier). Lekturę uzupełniającą obowiązkową mają stanowić przepisane wypisy, ograniczone do nielicznych wyimków, np. przy języku francuskim z „Chanson de Roland", Ronsarda, Boileau, Rousseau, Voltaire'a, V. Hugo, Lamartine'a, Musseta, Balzaca oraz prozy naukowej (tę ostatnią, zwłaszcza w zakresie działów, traktujących o kulturze materjalnej oraz nauk ścisłych, należy nieco silniej niż dotąd uwzględnić). Podobnie przy języku niemieckim i angielskim.

Historja. Nauka historji starożytnej w klasie IV ma być traktowana elementarnie; pragmatyczne traktowanie dziejów ma być wprowadzone stopniowo, począwszy od klasy V. W klasach od V do VII podstawę nauki stanowić ma przepisany podręcznik historji Polski. Z omawianiem faktów z dziejów Polski łączy się jako ich zasadnicze tło te wypadki z dziejów powszechnych, które wpłynęły na bieg cywilizacji europejskiej i na układ sił w Europie lub przynajmniej na bieg dziejów Polski. Grona nauczycielskie wygotują na tej zasadzie oparty program szczegółowy dla wszystkich klas na rok 1925/26. Należy również przeprowadzić odpowiednią redukcję lektury źródeł.

Geografja. Nauczyciel winien zwrócić uwagę na ten ustęp programu, gdzie powiedziano, że w klasie IV przy przeglądzie poszczególnych krajów europejskich szczegółowiej należy uwzględnić tylko Anglję i Francję oraz

kraje, sąsiadujące z Polską, w opisach innych krajów zaś unikać szczegółów, ograniczając się do podkreślenia położenia geograficznego i zasadniczych ich cech charakterystycznych (fizycznych, gospodarczych, politycznych), oraz zwracając szczególną uwagę na stosunki tego kraju z Polską. Mając to na względzie, nauczyciel winien w odpowiedni sposób potraktować odnośne partje przepisanego podręcznika.

Matematyka. Z kursu klasy IV należy wyłączyć naukę systematyczną o równaniu i układach równań I stopnia, oraz wiadomości o położeniu prostej względem koła i dwóch kół względem siebie. Działy te będą należały do kursu przyszłorocznej klasy V.

W klasach VI i VII-mej nie należy stosować podziału nauki o rzucie prostokątnym na części: propedeutyczną i systematyczną, lecz prowadzić odrazu kurs systematyczny z zastosowaniem odpowiedniego stopniowania trudności. W klasie VI po rzutach ukośnych wystarczy np. zająć się rzutem prostokątnym na jedną tylko płaszczyznę. Wogóle na punkty 4 i 5 programu geometrji dla klasy VI-tej należy poświęcić około 30 godzin. Naukę o rzutach prostokątnych **na dwie płaszczyzny** w klasie VII należy opracować w taki sposób, aby ją można było zamknąć w 40 do 50 lekcjach. Należy przytem dbać o przejrzystą budowę logiczną, rozwijanie intuicji geometrycznej, pogłębienie niektórych podstawowych pojęć geometrycznych, oraz o najprostsze zastosowania, a pomijać trudniejsze położenia i zadania bardziej złożone. „Elementarne wiadomości o rzutach środkowych i perspektywie“ skreśla się. „Przykład rozwinięcia programu geometrji wykreślnej“ (str. 99—108 Program wydziału matematyczno-przyrodniczego) nie może w tych warunkach wchodzić w rachubę.

Z programu geometrji analitycznej w klasie VIII usuwam: zastosowanie obrotu osi do przekształcenia równania elipsy i hiperboli, oraz „spółrzędne biegunowe; przykłady równań krzywych w spółrzędnych biegunowych“. Dodanie jednej godziny tygodniowo obowiązuje tembardziej nauczyciela do gruntownego uporządkowania i uzupełnienia całości kursu matematyki, bez zaniedbania podstawowych pojęć i konstrukcyj geometrycznych.

Fizyka i chemja. Kurs klasy IV bardzo znacznie zmniejszyć w taki sposób, aby stał się jedynie skromnem przygotowaniem do systematycznej nauki chemji, którą będzie się nadal prowadziło od początku klasy V. Największemu skrótowi winna ulec mechanika. Zamiast materjału, zamieszczonego w dotychczasowym programie klasy IV pod nagłówkami: „Wstęp“ i „O ruchu, sile i pracy“, należy wprowadzić program następujący: Jednostki długości, czasu, powierzchni i objętości.

Z ruchów — tylko prostolinjowe, przytem ze zmiennych tylko jednostajnie zmienne bez ogólnego ujęcia przyśpieszenia.

Zasada bezwładności. Druga zasada Newtona jedynie w zastosowaniu

do sił stałych prostolinjowych jednostajnie zmiennych, z jakościowem tylko, a nie ilościowem wprowadzaniem pojęcia masy.

Siła ciężkości. Wolne spadanie. Waga sprężynowa jako przyrząd do mierzenia ciężarów ciał. Zmienność ciężarów ciał z szerokością geograficzną i wzniesieniem nad poziom morza. Waga dźwigniowa; nie jest przyrządem do mierzenia ciężarów (gdyż nie wskazuje zmienności ciężaru). To, co daje waga dźwigniowa, jest miarą niezmiennej cechy ciała: masy. Stwierdzić tożsamość z masą według poprzedniego określenia — bez dowodu.

Jednostka masy i pomiar mas ciał zapomocą wagi. Gęstość.

Pomiar i jednostki ciężarowe siły. Podkreślenie różnicy między ciężarem a masą. Waga sprężynowa jako przyrząd do mierzenia siły.

Praca. Kilogramometr. Energja potencjalna, stanowiąca wynik siły ciężkości — ilościowo. Energja kinetyczna — jakościowo. Przemiany wzajemne tych dwóch rodzajów energji. Zasada zachowania energji w mechanice bez dowodów matematycznych.

Z innych działów nauki należy usunąć niektóre tematy, zbędne do celu, zaznaczonego na wstępie. W szczególności należy bardzo krótko ująć odkształcenie i sprężystość oraz pominąć termometr gazowy. Dopuszczalne jest również przesunięcie praw Boyle-Mariotte'a i Charles'a do kursu fizyki w dalszych klasach lub włączenia ich w razie potrzeby do nauki chemji w klasie V-tej.

Klasę V w r. 1925/6 należy przeznaczyć całkowicie na wykonanie dotychczasowego programu chemji nieorganicznej. Gdyby przygotowanie z zakresu fizyki wymagało uzupełnienia, nauczyciel chemji winien poświęcić na to parę pierwszych tygodni lub miesięcy roku szkolnego.

Co do klasy VI na rok 1925/6 zezwalam przejściowo na daleko idące skróty w zakresie chemji organicznej. Nauka chemji ma trwać według dotychczasowego rozkładu pracy przez I-sze półrocze.

Kurs kosmografji w klasie VIII wystarczy dostosować do programu dotychczasowego dla wydziału humanistycznego, z możliwem uwzględnieniem najprzystępniejszych obserwacyj. Znaczną ilość czasu, którą ta klasa będzie obecnie rozporządzała, zużytkować należy na uporządkowanie i uzupełnienie poprzedniego kursu, rozwiązywanie wielu zadań oraz bardziej szczegółowe opracowanie działu, obranego przez nauczyciela.

P r o p e d e u t y k a  f i l o z o f i c z n a. Należy zaczynać od psychologji, w której zakresie trzeba — w porównaniu z nieobowiązującym zresztą t. zw. przykładem rozwinięcia — przeprowadzić znaczne redukcje. Podobnie przykład rozwinięcia programu logiki uważać należy za maksymalny i w ramach jego należy skreślić rzeczy mniej ważne i mniej istotne.

## Wydział humanistyczny.

J ę z y k  p o l s k i. Uwagi, dotyczące lektury uzupełniającej w wydziale matematyczno-przyrodniczym, należy i tu zastosować.

J ę z y k ł a c i ń s k i. Lektura winna zamknąć się w następujących ramach: W klasie V-tej czytać się będzie tylko wypisy; w klasie VI-tej Ovidius i Livius; w klasie VII-ej Cycero (mowy) i Vergilius; w klasie VIII-ej Horacy (bez listów) i Cycero (wypisy z dzieł filozoficznych). Szczegółowy zakres ilości lektury ułożą grona.

J ę z y k o b c y. Przedmiot lektury podstawowej w klasie V i VI-tej stanowią odpowiednio wybrane ustępy z przepisanych podręczników, zwłaszcza dłuższe opowiadania (nowele), zawarte w tych podręcznikach, przy lekturze podstawowej pominięte. Grona nauczycielskie ustalą na rok 1925/6 odpowiedni wybór i ustosunkowanie ilościowe odnośnych ustępów. Część lektury uzupełniającej obowiązkowej będzie przeznaczona do pracy samodzielnej ucznia w domu. W klasach VII i VIII należy przeprowadzić redukcje, wskazane dla wydziału matematyczno-przyrodniczego z tą różnicą, że lektura ustępów naukowych (w niezbyt atoli dużej ilości) winna mieć związek przedewszystkiem z kulturą duchową (także społeczną i polityczną), przy uwzględnianiu jednak również i takich, które rzucają światło na przejawy kultury materjalnej odnośnego narodu.

H i s t o r j a. Jak w typie matematyczno-przyrodniczym z tą różnicą, że tło powszechno-dziejowe winno być przedstawione szczegółowiej. W każdym razie punkt wyjścia stanowi i tu przepisany podręcznik dziejów Polski. Z podręcznika do dziejów powszechnych, traktowanego tylko jako środek pomocniczy, winno się skreślić niekiedy całe partje, jakie zaprojektują grona zgodnie z koncepcją nauczania historji w rozporządzeniu niniejszem zaleconą.

G e o g r a f j a. Jak w wydziale matematyczno-przyrodniczym.

M a t e m a t y k a. W klasie IV zastosować należy to samo przesunięcie części kursu na rok następny, co w wydziale matematyczno-przyrodniczym.

Wiadomości o rzutach ukośnych i prostokątnych w klasie VI i VII nie należy w żadnym razie uważać za osobny przedmiot, lecz włączać organicznie do kursu ogólnego geometrji. W klasie VII możnaby to osiągnąć przez rozpoczęcie roku szkolnego od wiadomości o rzucie prostokątnym, a potem dopiero przejście do programu algebry łącznie z dokończeniem geometrji elementarnej (t. j. do punktu 1 programu „algebry z trygonometrją"). Na rzuty prostokątne w tej klasie należy przeznaczyć około 20 godzin, a więc będą to istotnie wiadomości najprostsze.

Pewne skróty poczynić można w punktach 2 i 4 programu algebry dla klasy VI, oraz w ostatniej części programu trygonometrji dla klasy VII.

Klasa VIII zostaje zwolnioną od obowiązku przechodzenia dotychczasowego kursu geometrji analitycznej, zamiast którego należy opracować tylko kilka łatwiejszych przykładów wysnucia równania linji z jej własności geometrycznej i pewną liczbę zadań, dotyczących przecinania się prostej z okręgiem, elipsą i t. p.

Z tematów algebraicznych należy zachować tylko: pojęcie indukcji ma-

tematycznej, zastosowanie indukcji do wzoru dwumianowego Newtona. Większą część czasu zużytkować należy na przypomnienie, uporządkowanie i pogłębienie całości kursu matematyki, zwłaszcza na tle zadań, a z należytem uwzględnieniem podstawowych pojęć i konstrukcyj geometrycznych i naciskiem na sprawność rachunkową w poznanym zakresie.

Ponieważ wskazana redukcja, dotycząca dotychczasowego materjału klasy VIII, ma się ustalić w zasadzie na przyszłość, nauczyciele matematyki w klasach V, VI i VII mogą obmyślić i zastosować przesunięcie niektórych tematów do klas odpowiednio wyższych z zachowaniem ogólnego uporządkowania i powiązania zagadnień.

Fizyka i chemja. Z programu klas VI, VII i VIII należy usunąć znaczną liczbę tematów trudniejszych i mniej się nadających do opracowania eksperymentalnego. Najbardziej należy odciążyć kurs klasy VI, zwłaszcza w zakresie mechaniki, przytem niektóre tematy mogą ulec zupełnemu skreśleniu, niektóre zaś być przeniesione do klasy VII (np. „Ciśnienie i odkształcenie. Odkształcenie postaci i objętości. Spółczynniki sprężystości; ściśliwość"), niektóre do klasy VIII (np. „Ruch jednostajny po kole. Przyśpieszenie dośrodkowe i siła dośrodkowa. Wahadło i jego zastosowania").

Działowi kosmografji w klasie VIII należy nadać charakter przedewszystkiem opisowy ze sprowadzeniem do minimum pierwiastka matematycznego, ale bez pominięcia najprzystępniejszych obserwacyj.

Propedeutyka filozofji. Jak w typie matematyczno-przyrodniczym.

## Wydział klasyczny.

Język polski. Uwagi, dotyczące lektury uzupełniającej w wydziale matematyczno-przyrodniczym, należy i tu zastosować i wogóle program tego przedmiotu w klasach VII-ej i VIII-ej przynajmniej o tyle z wydziałem przyrodniczym uzgodnić, aby lektura utworów Słowackiego nie była przeciągana na klasę VIII. Należy tedy w klasie VII-ej poczynić dość duże redukcje w lekturze podstawowej, aby móc tu pomieścić te utwory Słowackiego, które dotychczas czytane były w klasie VIII. Ponieważ w r. 1925/6 klasa VIII będzie kontynuowała lekturę Słowackiego, a liczba godzin została zmniejszona, należy na ten rok przeprowadzić w tej klasie redukcję lektury utworów innych autorów.

Filologja klasyczna. W klasie IV-ej naukę kultury prowadzi się w półroczu I-szem (2 godziny) w zakresie wiadomości z mitologji i życia codziennego w związku ze wskazaną programem lekturą przekładu. W II-giem półroczu przeznacza się ten czas na początki języka greckiego według dotychczasowego programu. W klasie V-tej lektura łacińska jak w gimnazjum humanistycznem. W klasie VIII-ej skreśla się z lektury urywki z Seneki

i komików rzymskich, wypisy, zawierające utwory liryków greckich i urywki z dzieł Arystotelesa i Demostenesa.

Język obcy. Jak w wydziale matematyczno-przyrodniczym z tą różnicą, że lekturę uzupełniającą obowiązkowo jeszcze bardziej się tu ogranicza, w szczególności w zakresie prozy naukowej poprzestaje się na kilku charakterystycznych wyimkach z dzieł najwybitniejszych historyków.

Historja. Stosują się tu uwagi, dotyczące nauki historji w wydziale matematyczno-przyrodniczym z tym dodatkiem, że lektura wypisów może być uwzględniona w ograniczonym zakresie już w klasie IV przy historji starożytnej, w innych klasach mogą być tylko przy odpowiedniej sposobności cytowane przez nauczyciela wyimki ze źródeł, jako ilustracja przy nauczaniu.

Geografja. Jak w wydziale matematyczno-przyrodniczym (kl. IV).

Matematyka. Punkt 6 programu algebry klasy IV należy wyłączyć i przesunąć do przyszłorocznej klasy V.

Fizyka. Jak w wydziale humanistycznym, z wyjątkiem klasy IV.

§ 4. Co się tyczy państwowych gimnazjów klasycznych dawnego typu, neohumanistycznych oraz innych państwowych szkół średnich ogólnokształcących, nie posiadających — we wszystkich lub niektórych klasach — programu, sformułowanego przez Ministerstwo, winny Kuratorja Okręgów Szkolnych, na których terenie szkoły takie się znajdują, wydać we własnym zakresie działania odpowiednie zarządzenia, dotyczące redukcji liczby godzin i materjału.

§ 5. Wychodząc z założenia, że wyniki nauczania zależą nietyle od programu, co od sposobu traktowania go przez nauczyciela, a więc pracy i metody tego ostatniego, zarządzam, aby Pp. Dyrektorowie i Wizytatorzy szkół roztoczyli baczną opiekę nad przestrzeganiem następujących zasad:

a) każda lekcja winna być przeprowadzona metodycznie według celowo obmyślonego planu;
b) redukując ilość materjału, nauczyciele winni kłaść nacisk na gruntowność i dokładność przyswojenia sobie przez uczniów materjału, uznanego za obowiązujący; egzekutywa w tym kierunku powinna stać się istotnie ścisłą.

§ 6. Kuratorja Okręgów Szkolnych podadzą powyższe do wiadomości dyrekcyj szkół i gron nauczycielskich, które na konferencji, otwierającej rok szkolny 1925/6, przystąpią do wykonania zawartych w niniejszem rozporządzeniu poleceń.

Warszawa, dnia 17 lipca 1925 r. (L. 10422/II.).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:

(—) *St. Grabski.*

233.

## ROZPORZĄDZENIE
## Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 5 sierpnia 1925 r.

**w sprawie zmian w administrowaniu szkolnictwem zawodowem.**

Na zasadzie art. 2 i 4, punkt 1, Ustawy z dnia 4-go czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. U. R. P. 1920 r. Nr. 50, poz. 304) zarządzam co następuje:

§ 1. Szkoły i kursy zawodowe, z wyjątkiem szkół i kursów wymienionych w § 2, podlegają bezpośrednio Kuratorowi tego Okręgu Szkolnego, na którego obszarze się znajdują.

§ 2. Szkoły i kursy techniczne, kolejowe, agrotechniczne, majstrów i dozorców, przemysłu artystycznego, państwowe seminarja dla nauczycieli i nauczycielek szkół zawodowych, oraz państwowe szkoły zawodowe tworzone na nowo i reorganizowane — w okresie organizacyjnym podlegają bezpośrednio Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 3. W odniesieniu do szkół podległych mu na zasadzie § 1 Kurator sprawuje kierownictwo i nadzór w zakresie powierzonym mu ustawami lub rozporządzeniami i jest zwierzchnikiem personelu tych szkół:

W szczególności należy do Kuratora:

1) przedstawianie Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wniosków w sprawie zakładania, przekształcania i zwijania państwowych szkół i kursów zawodowych;

2) przedstawianie Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wniosków w sprawie udzielania zezwoleń na otwarcie i prowadzenie, zmiany warunków zezwolenia na otwarcie, czasowego zawieszania lub zamknięcia oraz zatwierdzania programów szkół i kursów zawodowych niepaństwowych;

3) przedstawianie Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego projektów budżetów państwowych szkół zawodowych i asygnowanie sum w granicach budżetu;

4) przedstawianie Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wniosków w sprawie mianowania, przenoszenia, zwalniania oraz pensjonowania dyrektorów, kierowników i nauczycieli państwowych szkół zawodowych;

5) mianowanie, przenoszenie, zwalnianie i pensjonowanie instruktorów, urzędników kancelaryjnych i funkcjonarjuszy niższych oraz zatwierdzanie umów z nauczycielami i innymi pracownikami kontraktowymi państwowych szkół zawodowych;

6) zatwierdzanie dyrektorów, kierowników i nauczycieli prywatnych szkół zawodowych;

7) załatwianie spraw rad opiekuńczych;

8) rozstrzyganie odwołań od orzeczeń i zarządzeń podległych organów szkolnictwa zawodowego;

9) załatwianie wszelkich innych spraw, powierzonych mu czasowo przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 4. Do zakresu działania Kuratorów Okręgów Szkolnych, w odniesieniu do szkół podległych bezpośrednio Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, wymienionych w § 2 i znajdujących się na terenie danego okręgu szkolnego, należy:

1) wydawanie zarządzeń, normujących życie pozaszkolne młodzieży tych szkół i mających na celu podniesienie moralnego poziomu uczniów oraz zarządzeń sanitarnych, ochraniających zdrowie kształcącej się młodzieży, po zasięgnięciu opinji kierowników odnośnych szkół;

2) powoływanie tych szkół do wzięcia udziału w uroczystościach lub wystąpieniach zbiorowych;

3) wzywanie kierowników tych szkół na konferencje w sprawach, wymienionych w pp. 1 i 2.

§ 5. Kurator lub uprawniony przez niego każdorazowo delegat może wizytować szkoły podległe bezpośrednio Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i znajdujące się na terenie danego okręgu szkolnego.

Spostrzeżenia zebrane na wizytacji Kurator przesyła do wiadomości Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 6. Zmiany dotychczasowej kompetencji Kuratorów Okręgów Szkolnych, przewidziane w §§ 1 i 2 będą wprowadzane stopniowo, odrębnemi rozporządzeniami Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Pozostałe §§ niniejszego rozporządzenia wchodzą w życie z dniem 1 sierpnia 1925 r.

§ 7. Wszystkie poprzednie rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w przedmiocie administrowania szkolnictwem zawodowem, niezgodne z niniejszem rozporządzeniem, tracą moc obowiązującą.

Warszawa, dnia 5 sierpnia 1925 r. (L. 7607/O. Prez.)

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:

(—) *St. Grabski.*

---

**234.**

## OKÓLNIK

### Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Kuratorjów Okręgów Szkolnych w sprawie obserwacyj i ćwiczeń biologicznych w szkole średniej.

W kilku dziennikach ukazały się wzmianki o rzekomo dokonywanych w szkołach średnich nieodpowiednich ćwiczeniach biologicznych (wiwisekcji).

Jakkolwiek Ministerstwo nie stwierdziło, aby wypadki wiwisekcji w szkołach średnich istotnie się zdarzały, to przecież, pragnąc uniknąć na wszelki wypadek jakichkolwiek nieporozumień, wypowiada następujące uwagi w tym względzie:

Zajmując w dalszym ciągu, zgodnie ze współczesnemi wymaganiami dydaktyki przyrodoznawstwa, stanowisko uwydatnione w programach, Ministerstwo podkreśla, że obserwacje zwierząt w wiwarjach na wszystkich poziomach nauczania, a ćwiczenia zootomiczne w gimnazjum wyższem są ważnym i niezbędnym środkiem pomocniczym przy nauczaniu biologji. Co do przyswajania elementarnych pojęć z fizjologji zwierząt oprzeć się należy na codziennych spostrzeżeniach życiowych, oraz na doświadczeniach najprostszych i nie powodujących niczyich cierpień; uciekanie się do trudnych eksperymentów, opartych na wiwisekcji, nie jest ani potrzebne, ani ze względów wychowawczych dopuszczalne.

W myśl tych wskazań ogólnych Ministerstwo, powołując się na obowiązujące programy, przypomina pp. nauczycielom przyrodoznawstwa, iż należy:

1) prowadzić hodowlę zwierząt w wiwarjach w gimnazjum niższem i wyższem i czuwać nad tem, by pielęgnowanie i opiekowanie się zwierzętami i roślinami przyniosło młodzieży rzetelną korzyść, t. zn. nietylko zaznajamiało z życiem zwierząt i roślin, ale kształciło umysł i charakter, wdrażając do systematycznej pracy i budząc przyjazne uczucia dla zwierząt i roślin;

2) w gimnazjum niższem ćwiczeń dysekcyjnych wogóle nie stosować;

3) prowadzić ćwiczenia dysekcyjne w gimnazjum wyższem z zachowaniem wszelkich środków ostrożności, dyktowanych taktem pedagogicznym i wymogami dydaktycznemi, to znaczy:

a) zabijanie zwierząt odbywać się winno przed lekcją w nieobecności uczniów,

b) unikać należy ćwiczeń czy pokazów o charakterze pozornej wiwisekcji (odruchy pośmiertne),

c) wybierać takie tylko ćwiczenia i pokazy z fizjologji zwierząt, które nie wymagają wiwisekcji lub zabijania zwierząt w oczach dzieci.

Stosując powyższe wskazówki do podręcznika Ludwika Jaxy Bykowskiego p. t. „Przewodnik do ćwiczeń fizjologicznych“, należy ze 167-miu podanych tam ćwiczeń zrobić wybór w ten sposób, by niektóre zupełnie opuścić, mianowicie:

Rozdz. 1 § 1 ćwicz. I, rozdz. 1 § 2 ćwicz. c i d, rozdz. II § 1 wszystkie ćwiczenia, rozdz. III ćwiczenia II, rozdz. III § 4 ćwicz. k., rozdz. IV § 1 ćwicz. b.;

niektóre inne przeprowadzić z pewnemi modyfikacjami, polegającemi na tem, że sam nauczyciel w nieobecności uczniów zabije i spreparuje

przed pokazem zwierzę (rozdz. I ćwicz. z § 1, rozdz. 1 I ćwicz. z § 4); pozostałe 150 ćwiczeń nadają się bez zastrzeżeń do przeprowadzenia.

Warszawa, dnia 2 kwietnia 1925 r. (L. 4524/II).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

(—) *St. Grabski.*

---

235.

## OKÓLNIK

### Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

### do Kuratorjów Okręgów Szkolnych i Województwa Śląskiego w Katowicach w sprawie wyjaśnienia do regulaminu seminarjalnego egzaminu dojrzałości.

Wobec pojawiających się zapytań odnośnie do interpretacji niektórych postanowień nowegu regulaminu seminarjalnego egzaminu dojrzałości (Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr. 7/149, poz. 69) Ministerstwo wyjaśnia co następuje:

1. Zwolnienia, przewidziane w § 17 regulaminu, dotyczą tylko przedmiotów, wymienionych w § 16 pod pp. 1), 2), 3) i 4), nie odnoszą się natomiast do przedmiotu, wybranego przez kandydata w myśl przepisu, wskazanego w § 16 p. 5. Z wybranego przez siebie przedmiotu kandydat obowiązany jest zdawać zawsze, t. j. bez względu na stopień roczny z tego przedmiotu.

2. Warunek, wskazany w § 29 w pp. 3), 4) i 5), a wyrażony słowami „nie później, niż na dwa (trzy) lata przed terminem egzaminu", należy rozumieć tak, że między terminem ukończenia przez kandydata wskazanej w tych punktach szkoły lub klasy, a terminem seminarjalnego egzaminu dojrzałości winien upłynąć okres czasu conajmniej dwu — lub trzyletni, nie należy natomiast rozumieć, że osoby, które ukończyły daną szkołę lub klasę dawniej, niż przed dwoma lub trzema laty, są pozbawione prawa przystępowania do seminarjalnego egzaminu dojrzałości. Wymagana w tym paragrafie przerwa w czasie została wprowadzona w tym celu, aby uniemożliwić dochodzenie do matury seminarjalnej drogą krótszą od drogi normalnej, składającej się z 7 lat nauki w szkole powszechnej i 5 lat w seminarjum. Wyjątek pod tym względem zrobiono tylko dla maturzystów szkół ośmioklasowych.

3. Eksternów, którzy przedstawią świadectwo dojrzałości z 7-klasowej szkoły realnej typu przedwojennego państwowej, albo posiadającej prawa publiczności, nie należy traktować według § 33, dotyczącego wyłącznie maturzystów szkół ośmioklasowych, natomiast należy zaliczyć ich do kategorji, przewidzianej w §§ 34 i 35 i udzielać im zwolnień od egzaminu

z języka obcego, historji, geografji, matematyki, fizyki z chemją, biologji i rysunków.

Warszawa, dnia 26 maja 1925 r. (L. 8740/I).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:

(—) *St. Grabski.*

236.

## OKÓLNIK

## Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Kuratorjów wszystkich Okręgów Szkolnych w sprawie ważności świadectw kwalifikacyjnych na nauczycielki liceów, wydanych przez b. austrjackie Komisje Egzaminacyjne dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich.

Wobec zapytywań, Ministerstwo wyjaśnia, że świadectwa kwalifikacyjne na nauczycielki liceów żeńskich, wydane przed 1 listopada 1918 roku przez b. austrjackie Komisje Egzaminacyjne dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich, a w czasie od 1 listopada 1918 roku do dnia 1 września 1921 r. przez takież Komisje w Krakowie i we Lwowie, objęte są artykułem 5 lit. a ustawy z dnia 26 września 1922 r., dotyczącej kwalifikacyj zawodowych do nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich państwowych i prywatnych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 18 z r. 1924, poz. 178), i że wobec tego osoby; mające takie świadectwa, uważać należy za posiadające kwalifikacje zawodowe do nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich. W myśl art. 8 i art. 10 wymienionej ustawy, osoby te wnoszą podanie o dyplom, artykułami temi przewidziany, tylko w takim wypadku, jeśli świadectwa ich wyżej określone nie są zredagowane w języku polskim.

Warszawa, dnia 9 czerwca 1925 r. (L. 8121/II).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:

(—) *St. Grabski.*

237.

## OKÓLNIK

## Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Kuratorjów Okręgów Szkolnych oraz do Urzędu Województwa w Katowicach w sprawie podręczników dla szkół z niemieckim językiem wykładowym.

Ministerstwo wydało rozporządzenie w sprawie podręczników dozwolonych, tymczasowo dozwolonych, oraz dozwolonych do używania w szkołach z językiem wykładowym niemieckim w Polsce.

Dla ujednostajnienia postępowania zainteresowanych Kuratorjów w sto-

sunku do podręczników tymczasowo dozwolonych Ministerstwo wyjaśnia, co następuje:

Podręczniki „tymczasowo dozwolone“ należy dopuścić do używania w szkołach tylko na czas ograniczony, a mianowicie:

Podręczniki do nauki: 1) języka niemieckiego (elementarze, czytanki, wypisy), 2) geografji, 3) historji, 4) śpiewu — do końca roku szkolnego 1925/26;

inne podręczniki „tymczasowo dozwolone“ — do końca roku szkolnego 1926/27.

Zechcą Kuratorja zwrócić uwagę zainteresowanych na konieczność jak najszybszego opracowania i wydania w wyżej określonych terminach podręczników, przystosowanych do zmienionych warunków politycznych.

Warszawa, dnia 12 czerwca 1925 r. (L. 2078/K).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:

(—) *St. Grabski.*

---

238.

## OKÓLNIK

**Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Kuratorjów Okręgów Szkolnych, Województwa Śląskiego, Inspektorów Szkolnych i nauczycieli szkół powszechnych — w sprawie programu robót ręcznych w szkołach powszechnych.**

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, uznając nadzwyczaj doniosłe wychowawcze znaczenie robót ręcznych, wyznaczyło na ten przedmiot w programach szkół powszechnych poważny wymiar czasu (od dwóch do czterech godzin tygodniowo w każdym oddziale). Mimo to roboty ręczne nie zyskały sobie jeszcze do tej pory wśród szerokich sfer naszego społeczeństwa pełnego i należytego uznania, a nawet tu i ówdzie dają się słyszeć narzekania ze strony rodziców, że szkoda czasu i pieniędzy na nauczanie robót.

Ministerstwo W. R. i O. P., rozpatrzywszy powody nie zawsze pomyślnego stanu nauki robót ręcznych, bynajmniej nie zraża się dotychczasowemi przeciwnościami, lecz pragnie niniejszym okólnikiem nie tylko zwrócić specjalną uwagę na ten przedmiot władz szkolnych i sfer nauczycielskich, ale także wprowadzić pewne zmiany zarówno w programie, jak i w sposobie nauczania tego przedmiotu, aby tem pewniej osiągnąć zamierzone przy nauce robót ręcznych doniosłe skutki wychowawcze.

Wielu nauczycieli, nie posiadających gruntowniejszej znajomości robót ręcznych, poszło po linji najmniejszego oporu i zamiast pogłębić swą wiedzę w tym kierunku, np. na kursach wakacyjnych, wybrało sobie z programu robót dział najłatwiejszy do prowadzenia, a mianowicie dział wycinanek, zalewając niejednokrotnie nasze szkoły powodzią kolorowego papieru i wywołując tem słuszne niezadowolenie miejscowej ludności. Otóż zwrócić należy uwagę, że program robót ręcznych przeznacza na prowadzenie wycinanek zaledwie cząstkę czasu, a natomiast wyraźnie podkreśla na str. 8, że „każdy przedmiot, wykonany przez ucznia, powinien mieć pewną

wartość użytkową, gdyż ta użyteczność wyrabianych przedmiotów zachęca bardzo młodzież do pracy".

Życzeniem Ministerstwa W. R. i O. P. jest, aby ta użytkowa strona wykonywanych przez uczniów przedmiotów, była jak najsilniej w przyszłości przez nauczycieli podkreślaną, chociaż, jak słusznie mówi program, „nie należy jej (użyteczności przedmiotu) uważać za cel główny robót ręcznych, gdyż największą wartość pedagogiczną mają tu wysiłki umysłowe i fizyczne, na jakie zdobywać się musi uczeń przy pracy", to jednak użyteczność wyrabianych przedmiotów bynajmniej nie zmniejsza tych wysiłków umysłowych i fizycznych ucznia, natomiast sprzyja zbliżeniu szkoły do życia i przyzwyczajaniu młodzieży do realnego myślenia.

Skłaniając młodzież do wykonania przedmiotów użyteczności domowej lub szkolnej, należy oczywiście z całą ścisłością przestrzegać podstawowych zasad wszelkiego nauczania szkolnego, a mianowicie: systematycznego przechodzenia od rzeczy łatwiejszych do trudniejszych, co w odniesieniu do nauczania robót ręcznych znaczy stopniowe przechodzenie od materjałów podatniejszych i miększych do coraz twardszych, od narzędzi lekkich, prostych i łatwych w użyciu do cięższych, bardziej skomplikowanych i trudniejszych w użyciu, od wytwarzania przedmiotów o kształtach prostych do form bardziej złożonych.

W celu jak największego zespolenia szkoły z życiem tej okolicy, w której szkoła się znajduje i oparcia nauczania szkolnego w znacznej mierze na materjale, dostarczanym przez daną okolicę, należy program robót ręcznych w każdej szkole uzależnić od miejscowych warunków, to znaczy, że w okolicach, gdzie rozwinięte jest koszykarstwo i plantowanie wikliny, należy w szkole położyć nacisk na koszykarstwo; w Zagłębiu węglowem należy zwrócić specjalną uwagę na wyroby z metalu; w okolicach lesistych i w pobliżu tartaków — na wyroby z drzewa.

Pożądaną jest rzeczą, aby uczeń w czasie pobytu swego w szkole zapoznał się ze sposobem obrabiania przynajmniej dwóch rodzajów materjałów i z odpowiednimi do tego narzędziami. Pracę nad jednym tylko materjałem w czasie całego pobytu dziecka w szkole należy uznać za niewskazaną i dopuszczalną jedynie w wyjątkowych warunkach. Stosowanie jednak w szkole zbyt wielu technik jest również niewskazane, gdyż przyzwyczaja ucznia do dyletantyzmu i uniemożliwia zaopatrzenie pracowni szkolnej w dostateczną ilość narzędzi i materjałów.

Dla chłopców należy uznać za najbardziej wskazane roboty z tektury, drzewa i metalu; dla dziewcząt zaś przedewszystkiem roboty kobiece oraz roboty z tektury i koszykarstwo.

Roboty kobiece należy uważać za jeden z działów robót ręcznych; posiadają one w znacznej mierze te wszystkie zalety, które posiadają inne działy robót ręcznych, a jednocześnie mają wielkie znaczenie praktyczne, gdyż dziewczęta, kończące szkołę powszechną, powinny posiadać dla potrzeb ich przyszłego życia podstawowe wiadomości z dziedziny szycia i kroju w zakresie, wyznaczonym przez program szkół powszechnych.

Ministerstwo W. R. i O. P., pragnąc jednak o ile możności zmniejszyć przepracowanie młodzieży szkolnej, znosi niniejszem godziny, wyznaczone w programie na roboty kobiece, polecając przeniesienie nauczania tego przedmiotu na godziny, przeznaczone na roboty ręczne wogóle. O ile w danym oddziale (poczynając od oddziału trzeciego) przeznaczono na ro-

boty ręczne więcej, niż dwie godziny tygodniowo, to należy u dziewcząt zużyć dwie godziny na roboty kobiece, a czas pozostały przeznaczyć na roboty z tektury, introligatorstwo lub też koszykarstwo. O ile zaś w danym oddziale program przepisuje na roboty ręczne tylko dwie godziny lub mniej, to dziewczęta powinny cały ten czas poświęcać wyłącznie na roboty kobiece.

Ponieważ roboty kobiece poza znaczeniem czysto praktycznem mają również znaczenie ogólno-kształcące, należy je prowadzić w ten sposób, aby te walory wyraźnie występowały. W tym celu należy przy robotach ręcznych kobiecych rozwijać pomysłowość, samodzielność i twórczość, łącząc je z rysunkiem i opierając zdobienie na motywach swojskich.

Charakter robót ręcznych zmienia się odpowiednio do wieku dziatwy. W szkole powszechnej wyraźnie zaznaczają się trzy stopnie nauczania robót. Pierwszy stopień to oddziały I, II; drugi stopień: III, IV i V i trzeci: VI i VII.

W oddziale I i II naukę robót powinien zawsze prowadzić nauczyciel oddziałowy, w ścisłej łączności z nauką innych przedmiotów bądź to podczas godzin specjalnie na ten cel przeznaczonych, bądź też łącznie z innemi przedmiotami, ale zarówno w jednym, jak i w drugim wypadku ogólny wymiar czasu, poświęcany na roboty ręczne, powinien odpowiadać wymaganiom programu. Jako materjał do robót w pierwszym i drugim oddziale służyć mogą: piasek, glina, plastelina, papier, karton, patyczki, kora drzewna, kasztany, żołędzie, koraliki, gałganki, szpulki od nici, pudełeczka od zapałek i t. p. Podczas lekcyj w pierwszych dwóch oddziałach dziatwa powinna nauczyć się swobodnie władać nożyczkami i nożykiem. Przedmioty, wyrabiane przez uczniów w tych oddziałach, naogół nie będą miały większego znaczenia użytkowego: będą to głównie zabawki i ilustracje pogadanek.

Jako materjał do pracy w III, IV i V oddziale nadaje się karton, tektura, gałązki, cienkie deseczki (dykta). Uczniowie mogą wyrabiać z tych materjałów takie przedmioty, jak: zeszyty, bruljony, pudełeczka, teczki, piórniki; mogą również oprawiać książki. Z gałązek i deseczek (roboty piłkowe) mogą robić obsadki, etykietki do kluczy i drzewek, wieszadełka do kluczy, kołeczki do grabi i bron, pudełeczka, piórniki, półeczki, segregatory, pomoce naukowe i zabawki. W tych oddziałach przedmioty, wykonane przez uczniów, powinny już wyraźnie nosić cechę użyteczności.

Prace w oddziałach VI i VII powinny już się zbliżać do artystycznego rzemiosła. Jako materjały mają służyć wiklina, tektura, deski, drut, blacha. Uczniowie mogą wykonywać przedmioty z drzewa (robotą stolarską), jako to: wieszadełka do ubrań i kluczy, palanty, drążki do trapezów, deski do siekania mięsa, ramki do obrazków, pudełka, półki do książek, talerzy i garnczków, stołeczki, małe szafeczki i t. p.; z drutu można wyrabiać wieszadełka do ubrań, podstawki pod żelazka do prasowania, widelce, abażury na lampy i t. p.; z blachy — pudełka, miary ciał płynnych, pomoce naukowe i t. p.; z żelaza i mosiądzu — zawiasy, linijki, kątownice, cyrkle i t. p.

Dla łatwiejszej orjentacji powyższe wskazania ujmuje się w tabelkę (str. 337):

Wybór programu robót ręcznych dla danej szkoły należy uzależnić nie tylko od warunków miejscowych okolicy (o czem mówiono wyżej), lecz również od warunków lokalowych danej szkoły i od uzdolnienia nauczyciela. Roboty z drzewa sposobem stolarskim i roboty ślusarskie można prowadzić tylko tam, gdzie na naukę robót przeznaczona jest specjalna sala dostatecznie zaopatrzona w warsztaty i narzędzia. Roboty introligatorskie,

<table>
<tr><th>I i II oddział</th><th>III, IV i V oddział</th><th>VI i VII oddział</th></tr>
<tr><td rowspan="5">Roboty ręczne dla chłopców i dziewcząt:<br>Roboty pozostają w ścisłym związku z nauczaniem innych przedmiotów i prowadzone są przez nauczycieli oddziałowych. Materjał: piasek, glina, papier, gałganki, tektura, szpulki i t. p.<br>Dziatwa powinna nauczyć się władać nożyczkami i nożykiem.</td><td colspan="2">Do wyrobu w zależności od miejscowych warunków:<br>Roboty ręczne dla chłopców:</td></tr>
<tr><td>1. Karton, tektura i introligatorstwo.<br>2. "<br>3. "<br>4. "<br>5. Roboty z drzewa, nożykowe i piłkowe i ewentualnie początek stolarstwa.<br>6. Jak wyżej.<br>7. Jak wyżej.<br>8. Jak wyżej.</td><td>Roboty drzewne sposobem stolarskim i ewentualnie tokarskim.<br>Ślusarstwo.<br>Roboty z drutu i blachy.<br>Koszykarstwo.<br>Blacharstwo lub ślusarstwo.<br>Introligatorstwo.<br>Koszykarstwo.<br>Roboty z drzewa sposobem stolarskim i ewentualnie tokarstwo.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Roboty ręczne dla dziewcząt:</td></tr>
<tr><td>1. Roboty tekturowe i roboty kobiece.<br>2. Koszykarstwo i roboty kobiece.<br>3. Koszykarstwo i roboty kobiece.<br>4. Roboty kobiece.</td><td>Introligarstwo i roboty kobiece.<br>Koszykarstwo i roboty kobiece.<br>Roboty z drutu i roboty kobiece.<br>Roboty kobiece.</td></tr>
</table>

koszykarskie i druciane można prowadzić nawet w szkołach gorzej zaopatrzonych w narzędzia.

Wyboru odpowiedniego programu robót dla danej szkoły dokonywa rada pedagogiczna szkoły i daje go do zatwierdzenia inspektorowi szkolnemu.

Nauczanie robót ręcznych w szkołach niżej zorganizowanych, do czteroklasowych włącznie, muszą prowadzić nauczyciele oddziałowi. W szkołach wyżej zorganizowanych jest rzeczą pożądaną, aby roboty ręczne i rysunki w oddziałach wyższych, poczynając od trzeciego ewentualnie czwartego włącznie, prowadzili ci nauczyciele, którzy ukończyli roczne kursy rysunkowo-slöjdowe w Warszawie, Krakowie lub Lwowie. Kuratorja powinny dbać o to, aby ci nauczyciele, wyspecjalizowani w rysunkach i robotach (liczba ich już w danej chwili przekracza pięćset), byli odpowiednio zużytkowani. Jest rzeczą nieodpowiednią, aby tacy nauczyciele pracowali w jedno- i dwuklasówkach. Kuratorja powinny dbać o to, aby tym nauczycielom, którzy nie posiadają umiejętności robót ręcznych, umożliwić zdobycie tej wiedzy. W tym celu należy w każdem większem zbiorowisku szkolnem organizować dobrą pracownię robót ręcznych przy jednej z siedmioklasówek. W takiej pracowni winien pracować dobry i energiczny specjalista, posiadający ukończony roczny kurs rysunkowo-slöjdowy, a nawet Instytut Robót Ręcznych. W ten sposób zostanie stworzona centralna pracownia dla danego obszaru, z której mogłaby korzystać nietylko dziatwa, ale i nauczyciele na krótkotermi-

nowych kursach. Należałoby również w tym celu wykorzystać pracownie robót ręcznych przy seminarjach nauczycielskich.

Ministerstwo nadmienia, że wszelkich informacyj i porad przy urządzaniu pracowni, układaniu programów i polecaniu odpowiednich specjalistów udzielać będzie Dyrekcja Instytutu Robót Ręcznych w Warszawie, ul. Górczewska 8.

Wizytatorowie i inspektorowie szkolni będą baczyć przy wizytacjach szkół, aby wskazówki, zawarte w niniejszym okólniku, były ściśle wprowadzone w życie.

Program robót ręcznych, wydany dla szkół powszechnych obowiązuje i nadal, gdyż okólnik niniejszy nie stoi z nim bynajmniej w sprzecznności; okólnik ten ma tylko znaczenie wyjaśniające i daje miejscowym czynnikom szkolnym większą swobodę w wyborze materjału nauczania.

Warszawa, dnia 15 lipca 1925 r. (L. 12336/I).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:
(—) *St. Grabski.*

---

239.

## OKÓLNIK

### Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do wszystkich Senatów szkół wyższych i wszystkich Kuratorjów Okręgów Szkolnych w sprawie ważności świadectw maturalnych polskich zagranicą.

Zarządzam, iż wszyscy abiturjenci, względnie studenci, którzy udają się na studja wyższe zagranicę, winni przedstawiać Ministerstwu swe świadectwa maturalne w celu opatrzenia ich odpowiednią klauzulą (Vu au Ministère de l'Instruction Publique et reconnu valable).

Zechcą Kuratorja (Senaty) podać powyższe do wiadomości interesowanych.

Warszawa, dnia 3 lipca 1925 r. (L. 8201/II).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:
(—) *St. Grabski.*

---

240.

## OKÓLNIK

### Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Kuratorjów Okręgów Szkolnych, dyrekcyj i kierownictw szkół wszelkich stopni i rodzajów, tudzież do całego nauczycielstwa w sprawie propagandy odbudowy gospodarczej Państwa przez szkołę.

Praca Rządu nad ugruntowaniem podstaw gospodarczych Państwa wymaga bardzo silnego poparcia ze strony całego społeczeństwa, aby mogła otrzymać pożądane wyniki.

Społeczeństwo musi z całą energją poprzeć wysiłki rządu i stworzyć szeroką podstawę dla jego prac i zabiegów.

Ta akcja wymaga uświadomienia i propagandy. Terenem propagandy w tej doniosłej sprawie o znaczeniu ogólno-państwowem, obchodzącej zarówno wszystkich obywateli państwa musi się stać także szkoła, oczywiście

w granicach, które są dostępne dla umysłów młodzieży i w postaci, odpowiadającej zadaniom ideowym i wychowawczym szkoły.

Młodzież szkolną należy więc objąć propagandą oszczędności, t. j. niewydawania grosza na rzeczy niepotrzebne; powinna ona poznać niebezpieczeństwo wywozu waluty polskiej zagranicę, wywozu w jego najrozmaitszych przejawach, poczynając od kupna owoców, przywożonych z dalekich krajów, kończąc na wycieczkach za granice Państwa; młodzież wreszcie powinna zrozumieć doniosłe znaczenie samowystarczalności ekonomicznej państwa i konieczność popierania rodzimej wytwórczości.

Zadaniem niniejszego okólnika jest właśnie zwrócenie uwagi na tę ważną dziedzinę propagandy gospodarczej, która powinna być podjęta w najbliższym czasie zarówno w doraźnych celach polityki gospodarczej rządu, jak i w zasadniczem dążeniu do związania szkoły z życiem społecznem dla wychowania uświadomionych obywateli Państwa.

Dla rozpoczęcia powyższej akcji w związku z okólnikiem moim w sprawie popierania przemysłu ojczystego w szkolnictwie z dnia 6 maja 1925 r. Nr. 1953/O. Prez. (Dz. Urz. Nr. 9, poz. 94), polecam zorganizować we wszystkich szkołach państwowych (publicznych) i prywatnych w pierwszym dniu nadchodzącego roku szkolnego, gdyby to było niemożliwe w dniach najbliższych, pouczenie młodzieży o potrzebie popierania rodzimej wytwórczości.

Młodzież szkół wszelkiego typu i stopnia z początkiem roku szkolnego, a więc w chwili, gdy z racji dorocznych zakupów szczególnie żywo zainteresowana jest produktami przemysłu, winna otrzymać wyjaśnienie o ważności popierania przemysłu ojczystego i o ile możności takie wskazówki, jakie mianowicie fabryki w Państwie zaspakajają przedewszystkiem potrzeby młodzieży szkolnej. Należy tu wziąć pod uwagę nie tylko materjały piśmienne i książki, ale także te wszystkie wyroby i produkty (ubranie, bielizna, zabawki), które młodzież zakupuje zazwyczaj w większej ilości z początkiem roku szkolnego. Należy przytem uświadomić młodzieży potęgę, jaką mogłaby stworzyć w tej dziedzinie jednolita akcja $3^1/_2$ miljonów dzieci szkolnych w Polsce oraz szkody, jakie mogą wyniknąć z obojętności tej samej liczby młodzieży wobec potrzeb gospodarczych Państwa i wobec szkodliwego importu zagranicznego.

Przez pozytywne działanie szkoła z czasem wytworzy z młodzieży nie tylko poważnego odbiorcę produktów rodzimego przemysłu, ale także propagatora idei odbudowy przemysłu i unikania wywozu waluty polskiej zagranicę. Propaganda ta wpłynie niebawem także na najbliższe otoczenie młodzieży.

Oczywiście stanie się to pod warunkiem, jeśli, czego należy oczekiwać, szkoła i nauczycielstwo przyświecać będzie młodzieży dobrym przykładem pod tym względem i przypominać będzie przy każdej sposobności, nie tylko raz do roku, młodzieży ten wielki obowiązek wobec własnego Państwa.

Warszawa, dnia 7 sierpnia 1925 r. (L. 7622/O. Prez.).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:

(—) *St. Grabski.*

241.

Min. Skarbu Warszawa, dnia 30 czerwca 1925 r.
Nr. 1917/DB/1

**Do**

**Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (Dep. Szkolnictwa Powszechnego) w miejscu — w sprawie dodatku ekonomicznego.**

W odpowiedzi na pismo z dnia 27 maja 1925 L. 9249/I Ministerstwo Skarbu w porozumieniu z Prezydjum Rady Ministrów oznajmia, iż funkcjonarjuszowi, którego żona z tytułu służby kontraktowej pobiera ze Skarbu Państwa wynagrodzenie umowne, niedosięgające wysokości dodatku ekonomicznego, można przyznać tylko różnicę między dodatkiem ekonomicznym a pobieranem przez żonę wynagrodzeniem.

Powyższe stanowisko znajduje uzasadnienie w tej interpretacji postanowienia art. 4 ustawy uposażeniowej z dnia 9 października 1923 (Dz. U. Nr. 116. poz. 924), że dodatek ekonomiczny ma w swem założeniu odpowiadać minimum kosztów, spowodowanych utrzymaniem członka rodziny i że ustawodawca, wyłączając od dodatku ekonomicznego żonę pobierającą uposażenie lub zaopatrzenie z instytucji państwowej, mógł mieć na myśli jedynie takie uposażenie względnie zaopatrzenie, dzięki któremu funkcjonarjusz byłby uwolniony od pokrywania tego minimum kosztów utrzymania żony.

Za Ministra Skarbu: (—) Podpis nieczytelny
wz. Naczelnik Wydziału.

Min. W. R. i O. P. Warszawa, dnia 11 sierpnia 1925 r.
Nr. 7573/25/O. Prez.

**Kuratorjom Okręgów Szkolnych**

udziela się do wiadomości powyższe wyjaśnienie Ministerstwa Skarbu przesłane Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na skutek odniesienia się w pewnej konkretnej sprawie.

Za Ministra:
*Dr K. Dawidowski,* Dyrektor Departamentu.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krak. Kraków, dnia 1 września 1925 r.
L. 1664/O.

**Wydziałom i Oddziałom Kuratorjum, Dyrekcjom państwowych szkół średnich ogólno-kształcących, seminarjów nauczycielskich oraz Radom Szkolnym Powiatowym w Okręgu — w sprawie dodatku ekonomicznego.**

Do wiadomości.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Owiński* wr.

242.

Ministerstwo W. R. i O. P. Warszawa, dnia 11 sierpnia 1925 r.
Wydz. Budż.-Rach. Nr. 7875/OR. 25.

**Do**
**wszystkich Władz i Urzędów podległych bezpośrednio Ministerstwu W. R. i O. P. — w sprawie sposobu przesyłania rachunków.**

Ministerstwo Skarbu zauważyło, że władze (urzędy) przesyłają do Izb Skarbowych (Wydziału Centralnej Księgowości Ministerstwa Skarbu) przy osobnych, często bardzo obszernych pismach, spisy dowodów przychodowych, przewidziane w ustępie 8 względnie 10 rozdziału B. tut. okólnika z 11 stycznia b. r. L. D. K. 6219/24. (Monitor Polski Nr. 18 z 23/I 1925 r.) (porównaj zarządzenie tutejsze Nr. 584/OR. 25 z dnia 29 stycznia 1925 r.).

Pisma takie są dla Izb Skarbowych zupełnie zbyteczne.

Celem uproszczenia manipulacji, zaoszczędzenia czasu i papieru, Ministerstwo W. R. i O. P. zgodnie z pismem Ministerstwa Skarbu z dnia 30 czerwca r. b. L. DK. 2414-Wak poleca, aby władze i urzędy bezpośrednio mu podległe wysyłały do Izb Skarbowych wyżej wymienione spisy, jakoteż wszelkie wogóle wykazy, wyciągi z ksiąg i sprawozdania rachunkowe, przewidziane w odnośnych instrukcjach, po zaznaczeniu na nich liczby dziennika podawczego i adresu władzy (urzędu), do której są skierowane bez osobnych pism, o ile nie zachodzi uzasadniona potrzeba udzielenia wyjątkowo koniecznych wyjaśnień lub podania pewnych szczegółów, o ile te wyjaśnienia względnie szczegóły na samych wykazach lub wyciągach nie mogą być umieszczone.

Za Ministra: *Iściński,*
w z. Naczelnik Wydziału Budżetowo-Rachunkowego.

Kuratorjum Okr. Szkoln. Krak. W Krakowie, dnia 7 września 1925 r.
L. 1607/O.

**Dyrekcjom państwowych szkół średnich ogólno-kształcących, seminarjów nauczycielskich i Kursów nauczycielskich, Radom Szkolnym Powiatowym w Okręgu, Zarządowi Centralnej pracowni przyrodniczej oraz Centralnej Bibljotece nauczycielskiej K. O. S. K. w Krakowie.**

Podaje do wiadomości z tem, że rozporządzenie powyższe ma zastosowanie także przy wykonywaniu ostatniego zdania tut. rozp. z 26/5 b. r. L. 1087/O, ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym Nr. 6 z 1925 r., poz. 173, str. 247, którego treść zmienia się obecnie, wykreślając z przedostatniego wiersza — słowa „do Izby Skarbowej“.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Owiński* wr.

243.

## OKÓLNIK MINISTERSTWA W. R. i O. P.

**do**

**Kuratorjów Okręgów Szkolnych — w sprawie wynagrodzenia za kierownictwo hufcem szkolnym.**

Zmieniając zarządzenie z dnia 14 listopada 1924 L. 5412/II. Dz. Urz. Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Nr. 20/142, poz. 214, Ministerstwo oznajmia, co następuje: Wynagrodzenie kierowników (instruktorów) hufców szkolnych winno być wypłacone tylko za godziny istotnie wykonane i nie może ono przekraczać wynagrodzenia równającego się wynagrodzeniu za (4) cztery godziny nadliczbowe kategorji pierwszej.

Zarazem Ministerstwo postanawia, iż ogólna liczba godzin, wynagrodzonych za prowadzenie gier popołudniowych i zabaw, oraz pracę w hufcach szkolnych w tych szkołach, w których są czynne hufce szkolne, nawet o dużej liczbie oddziałów, nie powinna przekraczać 14 godzin tygodniowo.

Minister: *(—) Grabski.*

Nr. 5793/D. II. 25. Warszawa, dnia 28 czerwca 1925 r.

**Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego w Krakowie.**

Do wiadomości z uwagą, że niniejszy okólnik załatwia sprawozdanie Kuratorjum z 11 lutego 1925, Nr. 8466/II. 24.

Za Ministra: Podpis nieczytelny.

Kuratorjum Okr. Szkoln. Krak. W Krakowie, dnia 3 sierpnia 1925 r.
L. 5930/II. 25.

**Dyrekcjom państwowych szkół średnich ogólno-kształcących i seminarjów nauczycielskich w Okręgu — w sprawie wynagrodzenia za kierownictwo hufcem szkolnym.**

Do wiadomości w związku z rozporządzeniem Ministerstwa W. R. i O. P., ogłoszonem w Dz. Urz. Kur. Nr. 3 z b. r.

Kurator Okręgu Szkolnego: *Owiński* wr.

---

244.

Min. W. R. i O. P. Warszawa, dnia 21 sierpnia 1925 r.
Nr. 15.073/I.

**Do**

**Kuratorjów Okręgów Szkolnych — w sprawie nadawania nazw publicznym szkołom powszechnym.**

Zmieniając częściowo okólnik do Inspektorów Szkolnych z dnia 14 czerwca 1920 r. Nr. 12.024/I. Ministerstwo W. R. i O. P. przenosi na Kuratorja Okręgów Szkolnych prawo zatwierdzania — bez odnoszenia się do Ministerstwa W. R. i O. P. — wniosków Inspektorów Szkolnych o nadawanie nazw szkołom powszechnym z tem zastrzeżeniem jednak, że w sprawie nadawania szkołom nazw ludzi żyjących należy nadal zwracać się do Ministerstwa.

Za Ministra: (—) *W. Żłobicki*
Dyrektor Departamentu.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krak. Kraków, dnia 15 września 1925 r.
L. 17.135/I.

**Radom Szkolnym Powiatowym w Okręgu**
do wiadomości.

*Dr Pilecki,* Naczelnik Wydziału.

---

245.

## Organizacja szkół.

Ministerstwo W. R. i O. P. rozp. z 27 lipca 1925 r. Nr. 12 721/I. nadało Prywatnemu Seminarjum Nauczycielskiemu żeńskiemu im. S. Münnichowej w Krakowie i szkole ćwiczeń przy temże Seminarjum prawo publiczności na rok szkolny 1924/25 z ograniczeniem tego prawa do uczenic własnego zakładu.

---

Ministerstwo W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 1 sierpnia 1925 r., Nr. 12 214/I. przyznało Prywatnemu Seminarjum Naucz. żeńsk. „Instytutu Marji" w Krakowie oraz siedmioklasowej szkole ćwiczeń przy wymienionem seminarjum prawo publiczności na rok szkolny 1924/25, ograniczając je do uczenic własnego zakładu.

---

246.

## Unieważnienie legitymacyj.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego unieważnia zagubione legitymacje urzędowe:

1) p. *Gąsieckiego Władysława,* em. kierownika publ. szkoły powsz. w Wieliczce (Nr. 386);

2) p. *Ciecierężanki Jadwigi,* naucz. publ. szkoły powsz. w Rudce, pow. Tarnów (Nr. 6172);

3) p. *Michalekowej Stanisławy,* naucz. publ. szkoły pow. w Chełmku, pow. Chrzanów (Nr. 8136);

4) p. *Klichowej Stanisławy,* naucz. publ. szkoły powsz. w Wieprzu, pow. Żywiec (Nr. 74).

---

247.

## Konkursy.

Kuratorjum O. S. Krakowskiego ogłasza konkurs na posadę dyrektorów:

1) państw. gimnazjum im. Adama Asnyka w Białej;

2) państw. gimnazjum im. Króla Wład. Jagiełły w Dębicy;

3) państw. gimnazjum im. Seweryna Goszczyńskiego w Nowym Targu.

Do posad tych przyznane są pobory, unormowane ustawą z 9 października 1923 (Dz. U. R. P., Nr. 116, p. 924).

W budynkach znajdują się mieszkania służbowe.

Ubiegający winni się wykazać: 1) egzaminem nauczycielskim na nauczyciela szkół średnich, 2) conajmniej 10-letnią praktyką nauczycielską.

Podania, należycie udokumentowane, skierowane do Ministerstwa W. R. i O. P. należy wnosić — w drodze służbowej — do Kuratorjum O. S. K.

najpóźniej w ciągu 6 tygodni od daty ukazania się powyższego ogłoszenia w Dz. Urz. Ministerstwa W. R. i O. P.

---

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego ogłasza niniejszem konkurs na posadę naucz. szk. ćwiczeń przy państw. seminarjum naucz. żeńsk. w Krakowie. Do posady tej są przywiązane pobory, określone ustawą z dnia 9 października 1923 (Dz. U. R. P., Nr. 116, poz. 924). Podania, należycie udokumentowane, skierowane do Ministerstwa W. R. i O. P., należy wnosić w drodze służbowej do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego w ciągu 4 tygodni od ogłoszenia niniejszego konkursu w Dz. Urz. Ministerstwa W. R. i O. P.

---

Niniejszem ogłasza się konkurs na posady nauczycieli (lek) Państw. Seminarjów Nauczycielskich na obszarze Okręgu Szkolnego Krakowskiego:

1) nauczyciela przedmiotów pedagogicznych w semin. męskiem w Białej;
2) naucz. języka polskiego w semin. męskiem w Tarnowie;
3) naucz. rysunków w semin. męskiem w Starym Sączu;
4) naucz. przedmiotów pedagogicznych w semin. żeńskiem w Kętach;
5) naucz. języka polskiego w semin. męskiem w Białej;
6) naucz. matematyki i fizyki w semin. żeńskiem w Żywcu.

Kandydaci (tki) winni wykazać się kwalifikacjami, wymaganemi od nauczycieli szkół średnich i seminarjów nauczycielskich.

Do posad tych przywiązane są pobory, unormowane ustawą z dnia 9 października 1923 r. (Dz. Ust. Rz. P., Nr. 116, poz. 924).

Podania należycie udokumentowane, skierowane do Ministerstwa W. R. i O. P., wnosić należy w drodze służbowej do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego w Krakowie najpóźniej w sześć tygodni od daty ogłoszenia niniejszego konkursu w Dz. Urz. Ministerstwa W. R. i O. P.

---

248.

## Ogłoszenia.



---

Drukarnia „Szkolnica“ w Krakowie, ulica Grzegórzecka 30.